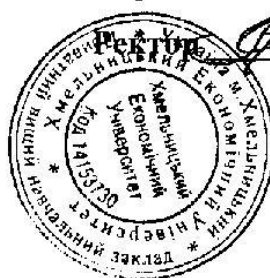

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ПВНЗ «Хмельницький
економічний університет»

Протокол № 4 від 24 березня 2015 р.

Р.П. Смоленюк

ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

за спеціальністю 8.03050801 - «Фінанси і кредит»

на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» або

«спеціаліст»

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Зміст програми.....	6
Модуль 1. Бюджетна система.....	9
Модуль 2. Податкова система.....	13
Модуль 3. Страхування.....	16
Модуль 4. Банківська система.....	20
Структура екзаменаційного білета.....	20
Критерії оцінювання письмових відповідей на іспиті.....	20
Рекомендована література.....	21
Додаток.....	23

ВСТУП

Мета проведення вступного фахового випробування на освітньо-кваліфікаційний рівень магістра зі спеціальності «Фінанси і кредит» полягає у перевірці професійних компетенцій, отриманих вступниками в процесі навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Для успішного засвоєння освітньо-професійної програми магістра вступники повинні мати базову вищу освіту за однойменною спеціальністю та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі природничо-наукових, загальноекономічних та конкретно-економічних наук. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Під час випробування вступники мають продемонструвати систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних завдань. В ході підготовки до фахового випробування за спеціальністю 8.03050801"Фінанси і кредит" необхідно звернути увагу на те, що вступник повинен знати:

- законодавчі та інструктивні документи що стосуються фінансів як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях;
- функції фінансів підприємств та організаційно-правову характеристику суб'єктів підприємницької діяльності;
- принципи та функціональні елементи управління фінансами підприємств;
- економічну природу та функції податків та платежів до бюджету;
- методи і порядок здійснення ревізії фінансово-господарської діяльності та фінансового контролю.

Вступне фахове випробування базується на вимогах до знань та вмінь випускника освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр і включає зміст нормативних навчальних дисциплін професійної підготовки:

1. Бюджетна система.
2. Податкова система.
3. Страхові послуги.
4. Банківська система.

Програма також передбачає виявлення базових знань із дисциплін (наук) циклу загальноекономічної підготовки, передусім таких як «Основи економічної науки», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Аналіз господарської діяльності», «Економіка підприємства», «Фінанси підприємства», «Бухгалтерський облік» та ін.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Тема 1. СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

Функції держави — визначальний чинник формування бюджету. Багатогранність бюджету як суспільного явища.

Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність ВВП, національного доходу та бюджету. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Об'єктивна тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані із формуванням бюджету, та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу й перерозподілу ВВП. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Тема 2. БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ

Бюджет як основний фінансовий план держави. Склад і структура доходної і видаткової частин бюджету, фактори, що впливають на них. Відмінності між бюджетом як фінансовим планом і бюджетом як економічною категорією. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Бюджетний процес та його складові.

Роль і місце бюджету у фінансово-кредитному механізмі. Бюджет у системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку, сфера поширення бюджетного фінансування. Бюджетні асигнування як «мультиплікатори» економічного росту. Бюджет у системі фінансового регулювання, його визначальна роль у сукупності економічних методів управління економікою. Інструменти бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток.

Тема 3. БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Бюджетний дефіцит: визначення, причини виникнення, джерела фінансування, наслідки. Профіцит бюджету. Залишок бюджетних коштів. Право на здійснення запозичень. Гарантії щодо виконання боргових зобов'язань. Граничний обсяг боргу.

Тема 4. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення.

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення видів бюджетів; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.

Принципи побудови бюджетної системи. Поєднання централізованих децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи встановлення взаємозв'язку централізованих і децентралізованих бюджетів: єдність бюджетної системи та автономність кожного бюджету. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи, передумови її встановлення. Законодавче визначення бюджету держави як єдиного фонду фінансових ресурсів. Перевага й недоліки бюджетної

системи, побудованої на принципі єдності. Поняття і характерні ознаки принципу автономності бюджетів, його забезпечення. Автономність бюджетів як визначальна передумова раціональної та ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади й управління.

Види бюджетів. Центральний бюджет держави, його призначення. Місцеві бюджети, їх види. Централізовані регіональні бюджети та бюджети в поселеннях.

Тема 5. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ І СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО ВИРІВНЮВАННЯ

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Види видатків на здійснення повноважень. Джерела здійснення видатків бюджетів. Відповідальність за здійснення видатків. Передача державою права на здійснення видатків. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України. Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Корируючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Види міжбюджетних трансфертів. Трансферти, які надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

Тема 6. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних: майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики.

Джерела формування доходів бюджету. ВВП і національний дохід як основа доходної бази бюджету. Причини й умови використання національного багатства для формування доходів бюджету.

Склад і структура доходів бюджету України. Правове регулювання формування доходів. Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн.

Загальна характеристика податкової системи України. Види непрямих податків, їх роль у доходах бюджету. Пряме оподаткування, його види, значення прямих податків у формуванні доходів бюджету. Платежі за ресурси, їх вади, роль у доходах бюджету.

Неподаткові доходи бюджету. Надходження від використання і реалізації майна, що належить державі. Надходження від приватизації майна державних підприємств. Доходи рентного характеру. Інші неподаткові доходи бюджету.

Надходження в бюджет від державних позик.

Організація справляння доходів бюджету.

Тема 7. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Функції держави. Їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Галузева і цільова структура бюджетних видатків. Оптимізація структури видатків бюджету, її критерії.

Бюджетне фінансування. Форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, державне фінансування інвестицій, позички з бюджету державним підприємствам, державні дотації. Методи бюджетного фінансування.

Тема 8. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА НАУКУ

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Бюджет і структурна перебудова економіки України. Напрями і форми бюджетного фінансування народного господарства.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Конкурсним відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування економіки за рахунок цільових державних позик.

Позики з бюджету державним підприємствам, порядок їх видачі і погашення.

Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Операційні затрати в народному господарстві, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних затрат.

Видатки бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування наукових установ Академії наук України. Фінансування наукових досліджень у відомчих наукових закладах та вищих закладах освіти.

Тема 9. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

Форми й види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії громадянам на житло і комунальні послуги. Види разової фінансової допомоги громадянам.

Форми й методи фінансового забезпечення соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація.

Основи кошторисного фінансування.

Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл. Оперативно-сітьові показники діяльності шкіл, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і порядок планування фонду заробітної плати. Складання й перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів. Фінансування дитячих дошкільних закладів.

Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування у вищих закладах освіти. Система заробітної плати працівників вищої школи. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів.

Фінансування преси, радіо, телебачення.

Фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху.

Тема 10. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБОРОНУ ТА УПРАВЛІННЯ

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону, Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на державне управління, їх склад. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на

правоохоронні органи. Видатки на утримання податкової адміністрації та митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 11. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Державний борг, його структура. Класифікація боргу. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

Управління державним боргом. Способи управління: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання.

МОДУЛЬ 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ

Сутність податків. Історичний розвиток форм оподаткування. Визначення податків. Їх ознаки як економічної категорії. Податки та інші форми платежів до бюджету - плата, відрахування, збори, внески, неподаткові доходи.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Податки як основа фінансової бази держави. Регулююча функція. Основні напрямки регулювання економіки та соціальної сфери.

Класифікація податків, її ознаки. Поділ податків по економічному змісту на прямі і непрямі. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування - податки на доходи, капітал і споживання. Класифікація за ознакою органів державної влади, які їх встановлюють, - загальнодержавні і місцеві податки. Класифікація податків залежно від способу їх стягнення - розкладні і окладні.

Види прямих податків. Види непрямих податків.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Податкова система. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Обсяг видатків бюджету як визначальна база побудови податкової системи. Рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті, його залежність від обсягу і характеру функцій держави.

Податкова система України. Основні етапи її встановлення. Склад і структура податкової системи України. Податкова політика України в сучасних умовах.

Податкові системи інших держав: порівняльна характеристика. Структура податків. Розвиток різних форм оподаткування в зарубіжних країнах.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Державна фіскальна служба України. Структура Державна фіскальна служба. Функції Державна фіскальна служба. Права та завдання Державна фіскальна служба.

Основи та організація податкової роботи, її основні елементи. Права та обов'язки платників податків.

ТЕМА 4: ОБЛІК ПЛАТНИКІВ І НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКІВ ДО БЮЖЕТУ

Організація обліку платників податків в податковій службі. Облік платників податків – юридичних осіб, податкових інспекцій з метою встановлення повноти обліку.

Особливості обліку фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Державний реєстр фізичних осіб платників податків та інших обов'язкових платежів: мета створення, зміст інформації, джерела формування єдиного інформаційного фонду.

Порядок зняття з обліку платників податків в органах державної податкової служби.

Особовий рахунок платників податку. Документи, на підставі яких проводяться записи про нарахування та фактичне надходження платежів. Перевірки особових рахунків. Порядок ведення особових рахунків платників податків. Облік нарахованих сум платежів.

Облік податкового боргу, його погашення та списання.

ТЕМА 5. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Сутність податку на додану вартість, його зародження і розвиток. Передумови введення податку на додану вартість в Україні.

Платники і ставки податку на додану вартість. Поняття бази оподаткування по податку на додану вартість. Порядок визначення бази оподаткування для операцій різних видів.

Пільги по податку на додану вартість. Види пільг по податку на додану вартість: нульова ставка, звільнення від оподаткування, виключення з об'єкту оподаткування.

Порядок визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Звітний податковий період. Поняття податкового зобов'язання і податкового кредиту. Порядок визначення дати податкового зобов'язання. Порядок визначення дати податкового кредиту. Податкова накладна як основний звітний податковий документ. Порядок відшкодування податку на додану вартість з бюджету для операцій, що оподатковуються за нульовою ставкою і для інших видів операцій.

ТЕМА 6. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Історія його введення в Україні. Акцизний податок в системі інших непрямих податків, його недоліки та переваги.

Платники акцизного збору. Об'єкт оподаткування для вітчизняних та імпортованих товарів. Перелік підакцизних товарів. Два види ставок по акцизному податку: тверді (фіксовані) та процентні (пропорційні).

Порядок визначення суми акцизного податку для вітчизняних та імпортованих товарів, щодо яких застосовуються процентні ставки.

Порядок визначення сум акцизного податку для вітчизняних та імпортованих товарів, щодо яких застосовуються тверді ставки.

Строки сплати акцизного податку для імпортерів алкогольних та тютюнових виробів. Особливості митного оформлення для імпортерів алкогольних та тютюнових виробів.

Пільги по акцизному податку. Строки сплати та подання розрахунків до податкових органів.

ТЕМА 7. МИТО

Мито в системі непрямих податків. Митна політика і її цілі. Термінологія митної справи: митна територія, митний контроль, види переміщення через митний кордон, митна декларація та декларанти.

Платники мита. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення митної вартості. Два види митних ставок: тверді та процентні. Види процентних ставок: преференційні, пільгові, повні. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Порядок надання відстрочок у сплаті мита.

Порядок визначення суми мита та його сплати на рахунки митних органів. Порядок перерахування мита до бюджету.

ТЕМА 8. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств. Загальна характеристика прибутку як об'єкта оподаткування.

Платники і ставки податку на прибуток. Об'єкт оподаткування. Поняття валового доходу. Перелік надходжень, що включаються і не включаються до скоригованого валового доходу.

Поняття валових витрат. Перелік витрат, що включаються і не включаються до складу валових витрат. Особливості віднесення витрат подвійного призначення до складу валових витрат платника податку.

Податкові періоди. Порядок визначення дати збільшення валового доходу для різних видів операцій. Порядок визначення дати збільшення валових витрат для різних видів операцій. Поняття безнадійної заборгованості та порядок її врегулювання. Порядок зарахування суми від'ємного значення об'єкта оподаткування в наступних податкових періодах.

України. Оподаткування операцій з борговими вимогами та зобов'язаннями.

Визначення амортизації. Перелік витрат, що підлягають і не підлягають амортизації. Визначення основних фондів та їх груп. Порядок визначення і нарахування сум амортизаційних відрахувань. Порядок збільшення і зменшення балансової вартості груп основних фондів. Норми амортизації. Пільги по податку на прибуток.

ТЕМА 9. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податок на доходи фізичних осіб як форма індивідуального прибуткового оподаткування. Платники податку. Об'єкт оподаткування. Загальний річний оподатковуваний дохід. Загальний місячний оподатковуваний дохід та його структура. Доходи, які не включаються до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу. Податкові соціальні пільги і порядок їх надання. Порядок нарахування, утримання сплати та перерахування коштів до бюджету. Поняття податкової знижки. Перелік витрат, які можуть бути включені до складу податкової знижки.

Нарахування та сплата податку з особливих доходів. Особливості оподаткування нерухомого майна громадян. Оподаткування доходу, отриманого у спадщину та у вигляді подарунку. Особливості оподаткування операцій з продажу рухомого майна.

ТЕМА 10. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Необхідність запровадження спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва (єдиного податку). Перелік юридичних і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право перейти на сплату єдиного податку. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується єдиний податок.

Особливості у нарахуванні і сплаті єдиного податку для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності. Ставки єдиного податку.

ТЕМА 11. ПЛАТА ЗА РЕСУРСИ ТА ПОСЛУГИ

Основи і мета встановлення плати за ресурси та послуги. Державна власність на ресурси як основа отримання державою доходів за їх використання. Плата за ресурси як інструмент впливу на економне і раціональне використання ресурсів. Види плати за ресурси та послуги.

Плата за землю: загальна характеристика, переваги і недоліки. Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угідь і регулювання розміщення виробництва та населення в регіональному розрізі. Платники та об'єкт оподаткування. Форми плати за землю: земельний податок та орендна плата.

Диференціація ставок в залежності від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження і якісних характеристик.

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів (лісовий дохід), його сутність і призначення. Види і форми лісового доходу. Встановлення такс на лісові ресурси. Порядок видання дозволу на використання лісових ресурсів, лісорубний ордер та лісовий квиток. Строки сплати.

Збір за спеціальне використання водних ресурсів (плата за воду), його платники і об'єкт оподаткування. Порядок визначення нормативів плати. Дозвіл і ліміт на спеціальне використання водних ресурсів. Порядок обчислення суми плати за воду в межах ліміту і за понадлімітне використання. Строки сплати плати за воду та звітність платників.

Екологічний податок. Платники. Нормативи. Порядок і строки сплати та подання розрахунків до податкових органів.

ТЕМА 12. ІНШІ ПОДАТКИ

Склад місцевих податків і зборів. Повноваження місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків і зборів.

Місцеві податки: податок на нерухомість та єдиний податок.

Місцеві збори.

ТЕМА 13. УХИЛЕННЯ ВІД ПОДАТКІВ І ПЕРЕКЛАДАННЯ ПОДАТКІВ

Поняття ухилення від податків. Види ухилення від податків. Законні форми ухилення від податків. Протизаконне приховування доходів та інші форми податкових зловживань. Особливості ухилення від податків у сфері тіньової економіки. Можливості ухилення від сплати з різних видів податків. Боротьба з ухиленням від сплати податків.

Сутність та форми перекладання податків. Перекладання непрямих податків. Напрямки та способи перекладання прямих податків. Фактори, що впливають на процес і результати перекладання податків.

ТЕМА 14. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Економічні теорії щодо використання податкової політики як регулюючого чинника. Чинники, що впливають на проведення податкової політики. Критерії оцінки податкової політики. Обмеження щодо використання податкової політики як регулюючого чинника.

Макроекономічне регулювання. Податкова політика і проблема стабілізації в економічному розвитку. Антициклічне регулювання економіки та податкова політика. Стимулювання та обмеження попиту за допомогою податкової політики. Поняття автоматичного впливу податкової політики на антициклічне регулювання.

Мікроекономічні регулятори податкової політики. Елементи оподаткування, які використовуються для економічного регулювання. Особливості використання прямих податків для втручання в економічні процеси. Непрямі податки та їх роль в регулюванні економічних та соціальних проблем.

МОДУЛЬ 3. СТРАХУВАННЯ

Тема 1. СУТНІСТЬ, ПРИЦИПИ І РОЛЬ СТРАХУВАННЯ

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страховий фонд суспільства як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації та методи утворення страхового фонду суспільства. Державне резервування, самострахування, страхування: їх джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Державні системи соціального страхування та страхування на комерційних засадах: спільні риси та розбіжності.

Принципи страхування: страховий інтерес; максимальна сумлінність сторін страхової угоди; причинно-наслідковий зв'язок між збитком та подією, що його спричинила; відшкодування збитків в межах реальних втрат; суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу; в економії коштів, що резервуються на покриття можливих втрат від непередбачуваних обставин; в вирішенні соціальних проблем суспільства; у збільшенні обсягів Інвестицій, в міжнародних інтеграційних процесах.

Тема 2. КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ

Поняття класифікації. Її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: особисте страхування, майнове страхування, страхування відповідальності. Види страхування.

Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих, транспортних, сільськогосподарських, інженерних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб. Страхування громадян.

Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестраховування.

Тема 3. СТРАХОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНКА

Поняття ризику у страхуванні. Основні характеристики ризику, придатного для страхування. Суб'єктивні і об'єктивні ризики. Матеріальні і нематеріальні ризики. Чисті і спекулятивні ризики. Фундаментальні і часткові ризики.

Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди.

Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації, оцінці ризику та визначенні методів впливу на ризик. Скасування ризику. Активне і пасивне запобігання ризику. Власне утримання ризику. Страхування.

Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності, в особистому страхуванні.

Критерії визначення ціни страхування. Структура та основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 4. СТРАХОВИЙ РИНОК

Поняття страхового ринку, Класифікація страхових ринків в територіальному та галузевому аспектах. Національний, регіональний, міжнародний страховий ринок. Ринок страхування життя, ринок загального страхування. Внутрішня інституційна структура страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Страхова послуга як специфічний товар на страховому ринку. Реалізація страхових послуг. Роль страхових посередників в реалізації страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Тема 5. СТРАХОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

Страхування як вид підприємницької діяльності. Організаційні форми страховиків. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філії і представництва.

Управління страховою компанією.

Об'єднання страховиків, їх види та функції відповідно до чинного законодавства України.

Тема 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність та значення державного регулювання страхової діяльності. Методи державного регулювання страхової діяльності: податкова політика; впровадження обов'язкових видів страхування; ліцензування; державний нагляд за дотриманням страховиками вимог чинного законодавства щодо здійснення страхової діяльності.

Орган нагляду за страховою діяльністю страховиків України та його функції. Порядок реєстрації та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Шляхи наближення законодавчої й нормативної бази страхування в Україні до міжнародних стандартів.

Тема 7. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

Стан та розвиток особистого страхування в Україні.

Страхування життя та його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Інші види.

Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, державні види обов'язкового страхування, страхування працівників ризикових професій народного господарства, інші види.

Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Організаційні засади здійснення обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування. Окремі види добровільного медичного страхування.

Тема 8. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

Стан та розвиток майнового страхування в Україні.

Страхування майна від вогню та інших небезпек.

Страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, тварин, іншого специфічного майна.

Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів: морського, авіаційного, автомобільного та інших видів транспорту. Страхування вантажів

Особливості страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Стан та розвиток страхування відповідальності в Україні. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система "Зелена картка".

Страхування відповідальності власників водного та повітряного транспорту.

Страхування відповідальності за невиконання договірних зобов'язань. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції. Страхування відповідальності-роботодавців. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ І СПІВСТРАХУВАННЯ

Необхідність і сутність перестраховування. Стан та розвиток перестраховування в Україні. Суб'єкти перестраховування. Ринки перестраховування. Вимоги законодавства України щодо здійснення перестрахових операцій.

Методи перестраховування. Факультативне перестраховування, Облігаторне перестраховування. Переваги і недоліки окремих методів перестраховування.

Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестраховання. Квотні і ексцедентні договори пропорційного перестраховання, їх характеристика, переваги та вади.

Непропорційне перестраховання: на базі ексцеденту збитку, на базі ексцеденту збитковості.

Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 11. ДОХОДИ, ВИТРАТИ І ПРИБУТОК СТРАХОВИКА

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Обчислення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку.

Оподаткування страховиків податком на прибуток та іншими податками. Особливості оподаткування страховиків, що здійснюють страхування життя.

Тема 12. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Тарифна політика. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення згідно з чинним законодавством України. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Фактичний і нормативний запас платоспроможності, їх економічний зміст та порядок обчислення.

МОДУЛЬ 4. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

ТЕМА 1. СУТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Історія розвитку банківської справи. Характеристика кредитної системи України. Особливості двохрівневої банківської системи. Особливості кредитних систем зарубіжних країн.

Функції центральних банків. Національний банк України, його функції і операції.

Банки, як кредитні установи, їх класифікація, організаційна структура, управління банками. Економічні основи здійснення банківських операцій.

ТЕМА 2. БАЛАНС БАНКІВ. ВИДИ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ, ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В БАЛАНСІ.

Баланс банку і принципи його побудови. Особливості балансу банку складеного у відповідальності з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Структура банківського балансу як основа класифікації банківських операцій.

Еволюція стандартного набору універсальних банківських операцій, традиційні банківські операції і нетрадиційні. Тенденції до універсалізації, уніфікації і спеціалізації банківських операцій. Банківські і позабанківські послуги.

Зобов'язання банку, їх зміст і характеристика. Зміст активних банківських операцій, їх класифікація.

ТЕМА 3. ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ БАНКІВ

Роль і значення власних і залучених коштів для ефективного функціонування комерційного банку. Власний капітал банків: структура, джерела формування, функції, механізм поповнення. Акціонерний капітал банків-прости і привілейовані акції; порядок здійснення емісії.

Статутний капітал, порядок його формування. Загальні резерви банку, їх призначення і порядок утворення. Нерозподілений прибуток, як джерело власного капіталу.

Політика обов'язкових резервів комерційних банків.

Достатність власного капіталу, банківська платоспроможність. Поняття ліквідності банку, показники ліквідності. Ризики неплатоспроможності банків і незбалансованої ліквідності. Дотримання банками економічних нормативів для подолання вказаних ризиків. Основні економічні норми, що доводяться банкам Національним банком України, оціночні показники діяльності банку. Рейтинг банку.

ТЕМА 4. ДЕПОЗИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ, ІНШІ ДЖЕРЕЛА ЗАЛУЧЕННЯ БАНКАМИ КОШТІВ

Депозитні операції банків і принципи їх організацій. Класифікація депозитів. Депозитна процентна політика. Страхування депозитів.

Депозитні кошти юридичних осіб, їх поділ. Кошти на поточних рахунках. Порядок відкриття, переоформлення і закриття таких рахунків. Договір на розрахунково-касове обслуговування, його укладання.

Поділ термінових депозитів на власнотермінові і термінові із попереднім повідомленням про вилучення коштів. Укладання депозитного договору.

Нетрадиційні депозитні інструменти: характеристика депозитних сертифікатів. Депозитні ризики і методи їх страхування.

Влади фізичних осіб, їх значення і питома вага у структурі залучених банками коштів. Страхування депозитів фізичних осіб українськими банками.

Порядок і механізм оформлення операцій за вкладами населення: вклади до запитання, термінові, договірні, інші види вкладів. Автоматизація вкладних операцій.

Інші джерела залучення банками коштів - міжбанківські кредити, емісія цінних паперів. Структура і характеристика вітчизняного ринку міжбанківських кредитів. Практика здійснення операцій з міжбанківського кредитування.

Банки як емітенти пайових цінних паперів.

ТЕМА 5. ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В НАРОДНОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Структура платіжного обороту держави. Принципи організації системи безготівкових розрахунків. Класифікація безготівкових розрахунків, форми безготівкових розрахунків.

Розрахунки платіжними дорученнями, інкасовими дорученнями, платіжними вимогами. Платіжними вимогами-дорученнями, чеками, акредитивами. Використання векселів в господарському обороті України.

Організація безготівкових розрахунків фізичних осіб. Класифікація електронних банківських безготівкових розрахунків фізичних осіб, що здійснюються зарубіжними банками.

Безготівкові розрахунки населення через українські банки: перерахування заробітної плати та інших доходів на вклади; списання сум з рахунків вкладників за дорученнями; використання розрахункових чеків. Впровадження електронних банківських послуг населенню у вітчизняних банках, застосування магнітних і пластикових карток. Операції з дорожніми чеками.

ТЕМА 6. МІЖБАНКІВСЬКІ КОРЕСПОНДЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ

Поняття про міжбанківські розрахунки в Україні, основа їх виникнення. Способи здійснення міжбанківських розрахунків.

Кореспондентські відносини між установами банків. Відкриття в установах НБУ кореспондентських рахунків комерційних банків, контроль за станом кореспондентських рахунків. Моделі обслуговування консолідованих кореспондентських рахунків комерційних банків.

Технологія здійснення міжбанківських розрахунків за допомогою системи електронних платежів Національного банку України. Особливості розрахунків через власну внутрішньобанківську платіжну систему. Прямі кореспондентські відносини.

ТЕМА 7. КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ, ЯК ОСНОВНИЙ ВИД АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.

Кредитний потенціал комерційних банків, його формування і розподіл. Форми і види банківських кредитів, принципи кредитування. Організація кредитної роботи в банках. Кредитні ризики. Формування банківських резервів під можливі втрати від позичкових операцій.

Оцінка кредитоспроможності позичальника.

«Кредитна історія» позичальників.

Забезпечені і незабезпечені кредити. Форми забезпечення кредитів. Страхування кредитних операцій.

Короткострокове кредитування юридичних осіб. Документи необхідні для одержання кредиту. Встановлення відсоткової ставки за користування кредитом. Відкриття та ведення позичкового розрахунку клієнта. Порядок погашення кредиту, пролонгація кредиту.

Організація довготермінового кредитування. Об'єкти та суб'єкти довготермінового кредитування. Порядок укладання кредитної угоди, ведення позичкового рахунку. Погашення кредиту. Організація споживчого кредиту. Довготермінове споживче кредитування установами Ощадного банку України. Контроль банку за обслуговуванням і поверненням споживчого кредиту. Кредити, надані Національним банком України, комерційним банком, як вид міжбанківських кредитів.

ТЕМА 8. СПЕЦИФІЧНІ ВИДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.

Контокорентний кредит, його особливості. Контокорентний рахунок. Кредитування по овердрафту.

Кредитні операції, що впливають з вексельного обігу. Порядок прийому векселів до дисконтування, суми дисконту, оплата дисконтованих векселів. Кредит під заставу векселів за спеціальними позичковими рахунками. Переоблік, і перезастава векселів.

Фінансовий лізинг, як форма товарного кредиту. Укладання лізингового договору. Етапи процесу надання лізингового кредиту. Розвиток лізингових операцій в Україні.

Факторинг як вид кредитування. Порядок здійснення факторингових операцій.

Інші види кредиту: ломбардний, іпотечний, консорціумний, їх особливості. Управління кредитним портфелем банку.

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОТУ ГОТІВКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КАСОВИХ ОБОРОТІВ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ. КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ

Організація обороту готівки в народному господарстві. Порядок ведення касових операцій економічними суб'єктами. Встановлення ліміту залишку готівки в касі. Контроль банку за додержанням суб'єктами господарської діяльності касової дисципліни.

Прогноз касових оборотів - основа для оперативного регулювання грошового обігу. Організація роботи з виконанням прогнозних розрахунків за прихідними і видатковими статтями.

Організація касової роботи в установах банків. Порядок здійснення операцій в прихідних, видаткових та вечірніх касах. Організація і порядок роботи каси перерахунку. Касове обслуговування НБУ комерційних банків. Обслуговування банками населення.

ТЕМА 10. ІНВЕСТИЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ

Ринок цінних паперів, його учасники і інструменти. Становлення ринку цінних паперів в Україні.

Банківські інвестиції. Основні фактори, які впливають на масштаби інвестиційної діяльності банку. Ризики в інвестиційній діяльності. Види інвестиційних портфелів банків. Класифікація операцій комерційних банків з цінними паперами. Операції за власний рахунок, посередницькі, комерційні операції. Роль операцій з державними цінними паперами для покриття дефіциту державного бюджету.

Порядок придбання державних цінних паперів на аукціонах юридичними особами і комерційними банками. Операції Репо.

Операції банків на фондовому ринку за рахунок клієнтів і за їх дорученням, дилерські операції банків на ринку. Посередницька емісія банками цінних паперів.

Операції банків з приватизаційними та компенсаційними сертифікатами. Система Національного депозитарію. Депозитарії комерційних банків, їх структура і функції. Відповідальне зберігання цінних паперів в депозитаріях банків.

ТЕМА 11. ІНШІ БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ.

Ринок трастових послуг. Розвиток і регулювання трастових операцій комерційних банків. Організаційна структура і функції трастових відділень. Порядок оформлення і типовий зміст договору про трастове обслуговування. Ризикованість і дохідність трастових операцій.

Основні види трастових послуг для фізичних осіб: розпорядження спадщиною клієнта, управління його активами та інші. Форми і основні умови трастових послуг, що надаються фізичним особам. Зміст посередницьких операцій банку з цінними паперами, валютою, тощо. Принципи здійснення брокерських банківських операцій. Договір про брокерське обслуговування.

Види консалтингових послуг банку. Процедура видачі гарантій, механізм їх реєстрації.

ТЕМА 12. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ

Державне регулювання в Україні операцій з міжнародних розрахунків, пов'язаних з експортом і імпортом товарів і послуг. Основні форми розрахунків:

акредитиви, інкасо, перекази. Суть документарних розрахунків. Уніфіковані правила в документарних інкасо і акредитивів. Розрахунки банківським переказом, за відкритим рахунком. Використання чекових і вексельних розрахунків у зовнішньоекономічному платіжному обороті.

Принципи кредитування зовнішньоекономічної діяльності. Порядок надання кредитів в іноземній валюті резидентам України. Одержання індивідуальних ліцензій для такого виду кредиту. Укладання кредитної угоди, забезпечення, порядок надання і погашення кредиту. Контроль за погашенням кредиту в іноземній валюті.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Розкрийте питання:

- 1.....
(10 балів).....
- 2.....
(10 балів).....
- 3.....
(40 балів) *Вкажіть вірну відповідь до тестових завдань*.....
Виконайте практичні завдання та проаналізуйте отримані результати:
- 4.....
(20 балів).....
- 5.....
(20 балів).....

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ ВІДПОВІДЕЙ НА ІСПИТІ

Атестаційна комісія оцінює письмові відповіді вступників (на кожне завдання окремо) за такими критеріями:

10 балів - вірна й вичерпна відповідь на поставлене запитання, яка відображає повне і глибоке засвоєння теоретичного і методичного матеріалу.

20 балів вірно розв'язана задача з належними стислими поясненнями проведених розрахунків і висновками.

40 балів за вірну відповідь на всі тестові завдання. Одна вірна відповідь 2 бали.

5 балів - в цілому привільна відповідь, що відображає здатності до узагальнення, але неповна за змістом, або має окремі неточності в формулюваннях, використанні формул, помилками у визначенні проміжних та кінцевих результатів задачі (ситуації).

0 балів — неправильна або неповна відповідь на теоретичне запитання, не наведена аргументація, незадовільні знання понятійного апарату або відповідь відсутня, не розв'язана задача (ситуація), відсутня вірна відповідь на тестові завдання.

За підсумками вступного фахового іспиту вступник може набрати від 0 до 100 балів включно.

Якщо вступник набрав менше 50 балів, то результат іспиту незадовільний.

Примітка.

У разі використання заборонених джерел вступник на вимогу представників приймальної комісії залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996. – К.: Преса України . – 1997. – 80 с.
2. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. №436- IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
3. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
4. Податковий кодекс України/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
5. Закон України Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17>
6. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про страхування” від 04.10.2001р. № 2745-III. //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/main.cgi?nreg>
7. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 2 березня 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — №22.
8. Закон України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" від 01.07.2004 р. № 1961-IV.
9. Про затвердження інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова НБУ (від 21.01.2004 N 22) [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04>
10. Наказ ДПА України від 24.12.10 № 1013 "Про затвердження форм податкових розрахунків з плати за користування надр" від 28.01.2011[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=356472&cat_id=305978
11. Азаренкова Г. М. Менеджмент фінансових потоків економічних агентів : моногр. / Г. М. Азаренкова. – К. : Нац. банк України, 2009. – 335 с.
12. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа / В.Д Базилевич, К.С. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 238 с.
13. Бюджетна система: Навч. посіб. / Чала Н.Д., Лазоренко Л.В. — К., 2010. — 223 с.
14. Булгакова С. О., Єрмошенко Л. В. Бюджетна система України: Опорний конспект лекцій. — К.: КНТЕУ, 2006. — 98 с.
15. Варналій З.С. Податкова політика України:навч.посіб. / З.С. Варналій. -К.: «Ліра-К».-2011.-508с.
16. Гроші та кредит. [Текст]: навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / М. І. Мирун [та ін.]; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - Вид. 3-тє, переробл. і допов. - К.: КНЕУ, 2008. - 176 с.: табл. - Бібліогр.: с. 173-174.
17. Гусакова О.С. Податковий облік: Навчальний посібник /О.С. Гусакова.– К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 360 с.
18. Демиденко Л.М. Податкова система: Навчальний посібник / Л.М.Демиденко - К.:Центр учбової літератури. – 2007. – 184 с.
19. Довгошия Н.О. Страхування в запитаннях та відповідях: Навчальний посібник / Н.О. Довгошия. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 320 с.
20. Іванов Ю.Б. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій / Ю.Б. Іванов.-К.: «Ліра-К».-2010.-492с.
21. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Т. Євтух, О. О. Євтух. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 407 с.

22. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими інвестиціями / Ю. М. Коваленко ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2010. – 350 с.
23. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств : навч. посіб. / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаров. – Харків: ІНЖЕК, 2010. – 300 с.
24. Лютий І. О. та ін. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.О.Лютий, Л.М. Демиденко, М.В. Романюк. - К.:Центр учбової літератури. – 2009. – 456 с.
25. Маглаперідзе А.С., Храпкіна В.В. Податковий менеджмент:навч.посіб. – К.:ЦУЛ,2009.-328 с.
26. Машина Н.І. Міжнародне страхування: Навчальний посібник / Н.І. Машина. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
27. Мельник В. М.Оподаткування підприємницької діяльності в Україні: Навчальний посібник / В. М. Мельник - К.: Кондор, 2009 - 160с.
28. Олійник О.В. Податкова система. Навчальний посібник /О.В.Олійник. – К.:Центр учбової літератури. – 2006. - 456 с.
29. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. — К., НДФІ, 2006. — 584 с.
30. Партин Г. О., Загородній А. Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2006. - 379 с.
31. Плиса В.Й. Страхування: Навчальний посібник / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2006. – 392 с.
32. Пріб К.А. Податкова система. Навчальний посібник / К.А.Пріб.- К.:Центр учбової літератури. – 2007. – 320 с.
33. Ринок фінансових послуг [Текст]: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни студ. заоч. форм навчання напряму підготов. "Фінанси і кредит" / Черкасова С. В.; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2010. - 84 с.
34. Соколовська А. М. Основи теорії податків: Навчальний посібник / А. М. Соколовська - К.: Кондор, 2010 - 326с.
35. Фінанси домогосподарств: Сучасна парадигма та доміанти розвитку: Монографія / Кізима Т.О. — К., 2010. — 431 с.
36. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Момот Т. В. – К.: Цент учбової літератури, 2011. - 712 с.
37. Фінанси підприємств [Текст]: підруч. / О. С. Філімоненков, Д. І. Дема; заг. ред. О. С. Філімоненко. - К.: Алерта, 2009. - 496 с. - Бібліогр.: 490 с.
38. Фінанси підприємств: Підручник для студентів ВНЗ, слухачів факультетів післядипломної освіти / Слав'юк Р.А. — К., 2010. — 550 с.
39. Шумелда Я.П. Страхування: Навчальний посібник / Я.П. Шумелда. – К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2007. – 384 с.

Періодичні видання

“Фінанси України”; “Економіка України”; “Економічний часопис”; “Фінансы” (Росія); “Экономист” (Росія); “Вісник НБУ”; “Урядовий кур’єр”; “Відомості Верховної Ради України”.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Експериментальний білет № _____

Розкрийте питання:

1. (10 балів) Роль державного бюджету в соціально-економічному розвитку держави
2. (10 балів) Страхові ризики та їх оцінювання.

3. **Тестові завдання:** (40 балів – 2 бали за кожен вірну відповідь)**1. Який із критеріїв формування податкової політики враховує інтереси податкоплатників?**

- а) соціальної справедливості;
- б) економічної ефективності;
- в) стабільності;
- г) гнучкості.

2. Внески на обов'язкове державне соціальне страхування встановлюються на календарний рік у відсотках для:

- а) роботодавців;
- б) фізичних осіб;
- в) юридичних осіб;
- г) усі відповіді вірні

3. Ставки земельного податку застосовуються у відсотках до грошової оцінки земельних ділянок.

- а) ні;
- б) так.

4. Ознаки цільового призначення притаманні:

- а) відрахуванням і внескам;
- б) ПДВ;
- в) податковим платежам;
- г) всім обов'язковим платежам.

5. До прямих податків відносяться:

- а) акцизний податок;
- б) податок на додану вартість;
- в) податок на прибуток підприємств;
- г) мито.

6. Непрямі податки – це такі, що:

- а) встановлюються безпосередньо щодо платника;
- б) встановлюються персонально для конкретного платника;
- в) передбачають оподаткування об'єкта за зовнішніми ознаками;
- г) встановлюються в цінах товарів та послуг.

7. Частиною чого є податки?:

- а) державних доходів;
- б) доходів державних підприємств;

в) доходів комунальних підприємств;

г) доходів колективних підприємств.

8. Джерело сплати податку — це:

- а) одиниця, яка покладається в основу виміру об'єкта оподаткування;
- б) фонд, явище чи предмет з якого сплачується податок;
- в) законодавче встановлений розмір податку, виходячи із об'єкту оподаткування або масштабу вимірювання;
- г) відношення податкових надходжень до податкової бази.

9. Об'єктом оподаткування податком на прибуток є:

- а) валові доходи;
- б) валові витрати;
- в) скоригований валовий дохід;
- г) сукупний дохід звітного періоду, зменшений на собівартість продукції (товарів, робіт, послуг) та суму інших витрат.

10. Назвіть відомі вам методи встановлення податкових ставок:

- а) інтуїтивний;
- б) емпіричний;
- в) математичне моделювання;
- г) усі відповіді вірні.

11. Термін «бюджет» походить від старонорманського *boudget* і означає:

- а) шкіряний мішок;
- б) дірявий мішок;
- в) прозора сумка.

12. Бюджет – це:

- а) план формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання усіх форм власності;
- б) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого

самоврядування протягом бюджетного періоду;

в) формою існування реальних, об'єктивно обумовлених обмінних відносин.

13. Бюджету, як економічній категорії, притаманні такі ознаки:

а) історичність, плановість, юридичний характер, термін дії.

б) дефіцит, профіцит бюджету;

в) фінансове планування і прогнозування;

г) доходи і видатки бюджету.

14. Основними функціями бюджету:

а) розподільча;

б) забезпечення існування держави;

в) контрольна;

г) економічної безпеки держави.

15. Стан бюджету як фінансового плану характеризується такими показниками:

а) доходи бюджету;

б) баланс доходів і видатків;

в) державний борг;

г) видатки бюджету.

16. Сукупність заходів держави з організації та використання бюджетних ресурсів для забезпечення її економічного і соціального розвитку – це:

а) бюджетний дефіцит;

б) бюджетний федералізм;

в) бюджетна політика.

17. Складовими бюджетного механізму є:

а) бюджетне планування і прогнозування;

б) державний борг;

в) доходи і видатки бюджету;

г) бюджетний дефіцит.

18. До суб'єктивних факторів впливу на бюджет відносять:

а) природні особливості країни;

б) політика уряду;

в) соціальні особливості;

г) кліматичні умови.

19. До економічних факторів впливу на бюджет належать:

а) ВВП і НД;

б) розмір споживчого кошика;

в) ефективність діяльності законодавчої та виконавчої влади.

20. Період дії бюджету (бюджетний період) в Україні встановлено на строк:

а) з 1 квітня по 31 березня;

б) з 1 липня по 30 червня;

в) з 1 січня по 31 грудня;

г) з 1 вересня по 31 серпня.

Виконайте завдання та проаналізуйте отримані результати:

4. (20 балів) Підприємство ввозить на митну територію України 2000 пляшок горілки (0,5л,40%), контрактна вартість якої становить 4000 доларів США та 2200 пляшок горілки (0,7л,42%), контрактна вартість якої становить 6000 доларів США. Визначити суму мита , АЗ і ПДВ , які підлягають сплаті до бюджету (ставка мита – 7,5 євро, АЗ-16грн. за 1 л 100% спирту).

Умовний обмінний курс 1 євро = 25 грн., 1 долар = 22 грн.

5. (20 балів) Розрахувати заробітну плату вчителя математики у міській гімназії, якщо відомі наступні показники:

Ставка зарплати вчителя – 1850,40 грн.(С)

Кількість годин педагогічного навантаження на тиждень – 16 годин. (Н)

Норма педагогічного навантаження вчителя на тиждень – 18 годин.

Норматив оплати за перевірку зошитів - 320 грн.(П)

Додаткові доплати – 430 грн.(Д)